

Erdős Attila

Modern hadviselés a vietnami háborúban

Korunk konfliktusait alapvetően az aszimmetrikus háború jellemzi. Ennek jellemzője, hogy nem két ország hadereje csap össze egymással hagyományos fegyverek bevetésével, hanem kisebb, de jól szervezett fegyveres csoportok harcolnak, modern és speciális eszközöket is bevető hadseregekkel szemben. A vietnami háború volt talán a modern kori Egyesült Államok történetének első olyan nagyobb konfliktusa, ahol az amerikai hadsereg nem egy másik jól megfogható és megnevezhető ország reguláris csapataival találta szembe magát, hanem egy igen illékony ellenféllel, amelyet hagyományos eszközökkel nem lehetett térdre kényszeríteni. A stratégiák és a politikai döntéshozók ekkor szembesültek azzal, hogy a hidegháború nacionalista, de kommunista ideológiával fűszerezett népi felszabadító mozgalmait, nem lehet szimplán katonai eszközökkel kezelni.

Az Egyesült Államok több győztes háború tapasztalataival és egójával a tarsolyában érkezett Vietnamba, ahol szembesülnie kellett azzal a ténnyel, hogy az addig jól bevált hagyományos stratégia az ún. felőrlő háború (war of attrition), ami a légifölényre, tüzérőre és persze a nagyszámú csapatokra épített, önmagában nem alkalmas arra, hogy egy jól kiépített és szervezett gerilla infrastruktúrát megsemmisítsen. Vietnam tanulságai a mai napig tetten érhetőek a szuperhatalom jelenlegi konfliktusaiban is. A tanulmány célja az, hogy bemutassa azokat a metódusokat, amelyeket az amerikai hadsereg alkalmazott a vietnami gerilla mozgalommal szemben, valamint rámutasson azokra a fejleményekre és hiányosságokra, amelyek következtében az Egyesült Államok többéves háborús erőfeszítése sem tudta meghozni a sikert.

Forradalmi hadviselés kontra modern hadviselés

A második világháborút követően szárba szökkenő gyarmati felszabadító mozgalmak új típusú hadviselést kezdtek alkalmazni, az ún. felkelő vagy forradalmi hadviselést. A forradalmi hadviselés sajátossága az volt, hogy sokkal komplexebb, egymással szorosan összefüggő rendszeren alapult, amelynek párhuzamosan politikai, gazdasági, pszichológiai és katonai vetülete is volt. A győzelem kivívása tulajdonképpen már nem két hadsereg között mindent eldöntő ütközetből volt várható, hanem olyan gerilla tevékenységtől, amely a fentebb említett jellemzőket összefogva és alkalmazva tudott sikert elérni.¹

A legbefolyásosabb forradalmár ezen a területen Mao Ce-tung volt, aki a klasszikus műnek számító *Gerilla hadviselésről* szóló könyvében a sikeres gerillahadviselés fázisait hét pontban gyűjtött össze. Az első lépés a nép megszervezése, a második a belső politikai egység

¹ Roger Trinquier – Modern Warfare – A French view of counterinsurgency p. 5

megteremtése, a harmadik a támaszpontok létrehozása, a negyedik a csapatok felszerelése, az ötödik a nemzeti erő visszanyerése, a hatodik az ellenség nemzeti erejének megsemmisítése, amit végül a hetedik követ, az elvesztetett területek visszafoglalásával.² Ezt a hét pontot katonai értelmezés szerint három pontba szokták összefoglalni, ami alapján az első fázis a mozgalom létrehozása és az emberek támogatásának megnyerése, ezt követi a második fázis, ami gyakorlatilag a fegyveres harc megkezdése, fegyverek és felszerelés szerzése, valamint a helyi milíciák megszervezése, és végül a harmadik fázis a konvencionális háború megvívása hagyományos katonai egységekkel.³

Mao létfontosságúnak tartotta az emberekkel való kapcsolat fenntartását – kedvenc hasonlatában a gerillát a halhoz, a népet pedig a tengerhez hasonlította. A hal nem élhet tenger nélkül, és így a gerilla sem lehet életképes a nép támogatása nélkül, ahonnan az utánpótlását, felszerelését és az információt szerzi.⁴

A forradalmi hadviselés mindazonáltal több mint szimplán gerillahadviselés. A forradalmi hadviselés célja, hogy teljesen megdöntse a fennálló társadalmi, politikai és gazdasági rendszert, ebben a folyamatban a gerillahadviselés csak egy eszköz. Éppen ezért ahhoz, hogy egy forradalmi hadviselést gyakorló mozgalmat felszámoljanak, szélesebb megközelítést kell alkalmazni a katonai opció mellett.⁵

A forradalmi hadviselésre adandó válasz az ún. modern hadviselés teóriájára több elmélet született.

- a) Roger Trinquier, a francia hadsereg veteránja (részt vett a franciák vietnami háborújában és az algériai háborúban) véleménye szerint a modern hadviselésben nem néhány fegyveres csoport ellen kell harcolni, hanem egy titkos fegyveres szervezet ellen, amelynek alapvető feladata, hogy akarát ráerőltesse a népre. A gerilla típusú hadviselésben győzelem csak úgy érhető el, ha a teljes szervezetet széttűzzák, olyan eszközökkel, amit modern hadviselésnek lehet nevezni.⁶
- b) David Galula, a francia hadsereg, illetve az algériai háborúk egy másik veteránja a felkelés elleni hadműveletek két alaptételét fogalmazta meg:
 - 1. a felkelés elleni hadműveltnak a lakosságot kell elsősorban megvédenie, nem pedig az ellenséget kell levadásznia;
 - 2. a politikai hatalomnak elsőbbsége van a katonai hatalom felett. Az ország politikai berendezkedése és vezetése van veszélynek kitéve, ezért megvédése politikai ügy.⁷
- c) Sir Robert Thompson brit specialista a modern hadviselés öt alaptételét fogalmazta meg:

² Mao Tse-tung: On Guerrilla Warfare p. 43

³ Major Frank D. Pelli, USMC - Insurgency, Counterinsurgency, And The Marines In Vietnam
<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1990/PFD.htm>

⁴ Mao Tse-tung: On Guerrilla Warfare p. 93

⁵ Dennis I. Merritt – Understanding Revolutionary Warfare

<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1990/MDI.htm>

⁶ Roger Trinquier – Modern Warfare – A French view of counterinsurgency p. 7

⁷ Daniel Marston, Carter Malkasian – Counterinsurgency in modern warfare p 14

1. A kormányszatnak tiszta politikai céllal kell rendelkeznie;
2. A kormányszatnak a törvényi keretek között kell funkcionálnia;
3. A kormányszatnak átfogó tervvel kell rendelkeznie;
4. A kormányszatnak prioritást kell adnia a politikai felforgatás elleni küzdelemnek, és nem pedig a gerillák elleni harcnak;
5. A felkelés gerilla fázisában, a kormányszatnak biztosítania kell a társadalmi bázisát.

Thompson is hangsúlyozta a politika fontosságát, valamint a lakosság védelmét. Ő a „megtisztít és megtart” taktikából indult ki, ahol a terület megtisztítása után vissza kellett állítani a kormányszat fennhatóságát és meg kellett azt tartani. A hadművelet ezen szakasza elhúzódo folyamat, és egy terület tényleges megnyeréséhez a lakosság szimpátiájának megtartásához sok idő kell.⁸

Az elméletek egyik legfontosabb közös jellemzője a lakosságközpontú, és annak védelmére építő stratégia. A kormány hatalmának megszilárdítására, illetve a gerillák kiiktatására ezt a módszert látják legcélravezetőbbnek. A stratégia lényege, hogy a lakosság biztonságának garantálásával lehet megszerezni a modern hadviselés sikeréhez szükséges támogatást a gerillákkal szemben. A felkelők távortartása a lakosságtól a forradalmi hadviselést lényegében lehetetlenné teszi, hiszen a gerillák így nem tudnak toborozni, nem jutnak hozzá a tevékenységükhöz szükséges élelmiszer utánpótláshoz, valamint az információhoz, nem tudják a lakosság rettegésben tartásával a térséget destabilizálni, és nem tudnak a kormányszat ellen sikeres propaganda tevékenységet folytatni. A gerillák távortartása a lakosságtól a gerillamozgalom lassú marginalizálódásához és elhalásához vezet.

A vietnami gerillamozgalom háttere

A Délkelet-Ázsiában lévő Indokína népeinek számára nem volt ismeretlen a külső behatolókkal szembeni küzdelem, ami többnyire a tőlük északra elhelyezkedő Kínai Császárság képében fenyegetett történelmük során. Vietnam népe többször is kemény háborút vívott a kínai megszállók ellen, ami az évszázadok folyamán komoly ellenszenvet keltett bennük északi szomszédjukkal szemben. Nem véletlen, hogy a vietnami nacionalizmus a gyarmatbirodalmak bukása után elsősorban kínai ellenes volt, annak ellenére, hogy a franciák több évtizeden keresztül uralkodtak felettük. Japán terjeszkedése megroppantotta a Távol-Keleten még élő európai imperializmust, épp akkor, amikor Franciaország német megszállás alá került. A japánok megjelenésével Ho Si Minh⁹ létrehozta a Vietnami Függetlenségi Ligát (Viet Nam Doc Lap Dong Minh), amit később szimplán csak Vietminh-nek hívtak.¹⁰ Ho nem bízott Japánban, ezért a szövetségesek, közülük is az Egyesült Államok felé nyitott. Washington kezdetben nem, csak a

⁸ Daniel Marston, Carter Malkasian – Counterinsurgency in modern warfare p 14-15

⁹ A vietnami kommunista párt alapítója és a Vietnami Demokratikus Köztársaság első elnöke. Életrajzát lásd - http://www.grotius.hu/doc/pub/HNLDJU/2010_80_tolnai_agnes_ho_si_minh.pdf

¹⁰ Stanley Karnow: Vietnam A History p. 136-138

csendes-óceáni hadszíntéren beállt fordulat után vette föl a kapcsolatot a fegyveres felkelést ígérő vietnamiakkal. Ügynököket, valamint fegyvereket küldött a Vietminh-csapatok felfegyverzésére és kiképzésére. Azzal, hogy Ho létrehozta a Vietminht, valamint kapcsolatba lépett a CIA elődjének számító OSS-el (Office of Strategic Services), gyakorlatilag teljesítette a sikeres gerillaharchoz szükséges első és második fázist. A Vietminh komoly támogatásra tett szert a parasztság körében, és különösen északon volt erős, ahol a kínai határ közelsége miatt könnyebb volt utánpótlást szerezni.

A világháború végével Ho 1945. szeptember 2-án proklamálta Vietnam függetlenségét. Az Atlanti Charta pontjai, valamint a japánok elleni szervezkedés kapcsán bízott abban, hogy az Egyesült Államok támogatni fogja függetlenedési szándékát. Azonban a világpolitikai helyzet változóban volt, és Washingtonban két álláspont viaskodott. Az Ázsia-szakértők Franciaországot akarták nyomás alá helyezni, hogy adjon teljes autonómiát és az önkormányzás jogát Vietnamnak, máskülönben hosszan elhúzódó gerillaháborúra lehetett számítani. Ezzel szemben az Európa-szakértők gesztusokat sürgettek Franciaország felé, hogy biztosítsák támogatását az egyre fenyegetőbbé váló Szovjetunióval szemben. Mivel erősebb volt az európai lobb, az utóbbi verzió nyert, annak ellenére, hogy Raymond B. Fosdick a külügyminisztérium szakértője elemzésében érdekes párhuzamot vont a kínai, valamint a vietnami helyzet között, és olyan faktorokat sorolt fel, amelyek a konfliktustól való távolmaradásra ösztönöznek: *„Az alapvető antipátia az indokínaiak és a kínaiak között az egyik faktor. Szembesülve ezzel a dilemmával a legjobb lehetséges folyamat, várni a szakításra. Mindenesetre nem kellene kártyáinkat még egyszer olyan módon használni, mint ahogyan tettük Kína esetében, ahol úgy tűnik, hogy a reakcióval szövetkeztünk. Ha tetszik a franciáknak, ha nem, a függetlenség el fog jönni Indokína számára. Miért kellene akkor magunkat az ütött-kopott papírsárkány farkához kötnünk?”*¹¹

A franciák ellen vívott első hadjárat az éppen akkor formálódó és létrejövő Vietminh számára csúfos kudarcot hozott. Rá kellett jönniük, hogy nem vehetik fel a versenyt a jobb felszereléssel, nagyobb tűzerővel és jobb kiképzéssel, illetve taktikával rendelkező francia csapatok ellen. Ugyanakkor az, hogy a franciák 1947-re nem tudták a Vietminht elpusztítani előrevetítette az elhúzódó háború képét, ami az ipari háttérüktől 8000 mérföldre harcoló francia csapatokat igen nehéz helyzetbe hozta, és ezt a vietnamiak is felismertek.

A Vietminht és a taktikáját megszervező Vo Nguyen Giap elfogadta Mao három szakaszos gerillahadviselésre épülő taktikáját, ugyanakkor bizonytalan volt abban, hogy az egyes fázisokat ténylegesen külön kell-e választani. Bizonytalanságának táptalajt adott az is, hogy Indokínában két fő hadszíntér volt. A déli a Mekong-delta térségében, az északi pedig a Vörös-folyó deltájánál, a Tonkin-öbölnél. Az ellenállás megszervezésének folyamata különböző volt a két régió között. A Vietminh elsősorban északon szerveződött meg, de hamar vereséget szenvedett 1945-1946-ban, míg délen az ellenállás megszervezése nem indult el. A franciákkal vívott háború végére északon a Vietminh belépett a felszabadító hadviselés ún. harmadik fázisába, míg délen jó, hogy ha az elsőig eljutottak.¹² A két hadszíntéren tapasztalható különbség az ellenállás megszervezésében arra vezethető vissza, hogy történelmi ellentét élt az északi és a déli vietnamiak között. A déli etnikumok gyanakvóan tekintettek az északiakra, mivel azok

¹¹ Stanley Karnow: Vietnam A History p. 193

¹² George F. Tanham – Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong p. 4

legtöbbször hódítóként jelentek meg délen, ezért nem különösebbképpen lelkesedtek a megjelenő Vietminh-ügynökökért sem.

Giap felismerte azt, hogy a gyengén felszerelt és megszervezett vietnami csapatok számára rendkívüli veszélyes a francia csapatok elleni nyílt hagyományos hadviselés, ugyanakkor az ország nem minden területén volt meg a lakosság szükséges támogatása sem a titkos hadműveletek kivitelezéséhez. Ez okból kifolyólag különös hangsúlyt tulajdonított a lakosság megszervezésének és persze a politikai nevelésnek. Ezáltal meg tudták nyerni a nép támogatását a gerillaháború kiterjesztéséhez és lefolytatásához. A gerillahadviselés harmadik szakaszát nem látta elérkezettnek addig, amíg a Vietminh létszámban, felszereltségben és kiképzettségben nem tudja felvenni a versenyt a franciákkal. A kínai kommunisták sikerei az északi határon nagy mennyiségű utánpótláshoz és modernebb fegyverzethez juttatta a vietnami kommunistákat, akiknek a hadserege évről évre erősebb és merészebb lett. A harmadik fázis elérése nagyobb hadműveletek és nyílt offenzívák indítását jelentette, de a gerillahadviselés súlya a háború végéig megmaradt.¹³

Kínai, illetve szovjet támogatással a Vietminh a franciákkal vívott háború második szakaszára ütőképes szervezetté vált, végül 1954. május 7-én döntő győzelmet aratott a francia csapatok felett Dienbienphunál. Katonai szempontból a franciák veresége nem volt katasztrófális, hiszen Vietnamban lévő haderejük mindössze 1/15 része állomásozott Dienbienphunál, miközben Giap csapatait gyakorlatilag kivérezte a csata. A vereségnek inkább politikai szinten voltak súlyos következményei. A francia közvélemény már régen nem volt érdekelt a háború folytatásában, ezért Párizs a békekötésre kényszerült.¹⁴

A kezdeti amerikai szerepvállalás

Az 1965-öt megelőző években az Egyesült Államok, különösen az 1950-es években, Dél-Vietnamban hagyományos, koreai típusú háború megvívására készült. A hidegháborút jellemző népi felkelő mozgalmak, kevés kivétellel a gerilla-hadviselésre építettek. A gerillamozgalmak alapvetően a kor ideológiájának megfelelően elsősorban kommunista mozgalmak voltak, szovjet és/vagy kínai támogatással, valamint gyarmati sort lerázó erős nacionalista töltettel. Ennek megfelelően ezek a felkelő népek nem feltétlenül voltak ellenségesek a szabadság, valamint a gyarmatellenesség eszméjét zászlajára tűző Egyesült Államokkal szemben, ám a kommunista befolyás következtében Washingtontól baráti kezet nem, csak makacs szembenállást kaphattak. Az 1947 márciusában meghirdetett Truman-doktrína következtében, valamint akkoriban divatos dominó-elv hatására Indokína az amerikai feltartóztatási politika sarokkövévé vált, amelyet az NSC (National Security Council) 64. számú határozatában is lefektettek 1950 februárjában.¹⁵ A négy hónappal később kitört koreai háború tapasztalatai megerősítették azokat az amerikai

¹³ George F. Tanham – Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong p. 6-7

¹⁴ George F. Tanham – Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong p. 13. A genfi egyezményeket lásd - http://www.grotius.hu/doc/pub/IGXVRK/1954-07-21_genfi_egyezmenyek.pdf

¹⁵ Henry Kissinger: Diplomácia p. 619

katonai félelmeket, amelyek alapvetően egy szovjet típusú néphadsereg gyors előretörésével számoltak akár Vietnámban is. Mivel azonban az amerikai hadsereg ez idő tájt Európában és Koreában volt lekötve, Franciaország pénzügyi támogatása mellett döntöttek, aminek eredményeként 1952-re a franciák háborús kiadásainak 1/3-át az Egyesült Államok állta.¹⁶

Franciaország vereségével az amerikai szerepvállalás konkrétabb formát kezdett öltetni, és az addig túlnyomórészt pénzügyi támogatás mellé Dél-Vietnam a katonai eszközökkel történő támogatás is felzárkózott. A genfi rendelkezést¹⁷ nem akarta elfogadni sem az amerikai kormány, sem Dél-Vietnam. Ahhoz azonban, hogy az Egyesült Államok politikai érdekeit érvényesíteni tudja, szüksége volt, egy olyan dél-vietnami vezetőre, akinek nacionalizmusa fel tudta venni a versenyt az északi kommunistákéval, és akinek személye mögé oda lehetett állni. Ez az ember Ngo Dinh Diem¹⁸ volt. Az Egyesült Államok elsősorban a dél-vietnami hadsereg felépítésére és felszerelésére szorítkozott, csak hogy elsősorban a koreai tapasztalatokból kiindulva. Vagyis hagyományos háborúval számolt és nem vette figyelembe a már jelenlévő, és komoly infrastruktúrával rendelkező, komplexebb kihívást jelentő gerillahadviselés jeleit. Az új dél-vietnami hadseregből elküldték a franciák oldalán korábban harcoló veterán katonákat, amely különösen a vezetést érintette érzékenyen. Mivel a háborúnak elsősorban a katonai vetületére koncentráltak Washington eleinte nem követelte meg — a dél-vietnami hadsereg felduzzasztásával és felszerelésével párhuzamosan —, olyan hatékony belpolitikai reformok bevezetését, amelyek segíthették volna a lakosság szimpátiájának megnyerését. Washington évi 200 millió dollárt¹⁹ pumpált Dél-Vietnam gazdaságába, elsősorban katonai segélyprogram címén. Diem az így létrehozott és fenntartott hadsereget diktatórikus és az arisztokrata klientúrára épülő rendszerének kiépítésére és fenntartására használta fel.

A kommunista gerillamozgalom kérdése csak a genfi rendelkezések után öt évvel, 1959-től jelent meg problémaként, és ezzel párhuzamosan hajtotta végre a dél-vietnami vezetés az első a lakosság szimpátiájának megnyerését célzó intézkedéseket — mint például a földreform, ám ennek jótékony hatásaiból, mivel az arisztokrácia érdekeit szem előtt kellett tartani, csak a farmerek 10%-a részesülhetett.²⁰

Diem áldemokratikus intézkedései, amelyek valójában csak a rendszerét támogató szűk arisztokrata rétegnek kedveztek, valamint Washingtonnak az ezen a területen tapasztalt tétlensége nem növelték a rendszer elfogadottságát. Ezzel párhuzamosan a genfi rendelkezésekben rögzített, az ország egységének jövőjét eldöntendő általános népszavazás elmaradását követően az északi kommunisták a fegyveres harc kiújítása mellett döntöttek.

1957 októberében Hanoi utasítására délen 37 fegyveres csoport alakult, majd megkezdték a Ho Si Minh ösvény megnagyobbítását, és az egységek, valamint a felszerelések délre juttatását. 1959-től kezdődött meg ismét a fegyveres harc mint a politikai harc erősítésének egyik eszköze.

¹⁶ Henry Kissinger: Diplomácia p. 620

¹⁷ 1954. Július 20-án az első indokínai háborút lezáró genfi béke Vietnámot a 17. szélességi foknál kettéosztotta, északon létrejött a Vietnami Népi Demokratikus Köztársaság, délen pedig a Vietnami Köztársaság. A két országrész egyesítéséről népszavazásnak kellett volna döntenie 1956-ban.

¹⁸ Életrajzát lásd - http://www.grotius.hu/doc/pub/DEDNYR/2010_79_tolnai_agnes_diem.pdf

¹⁹ Henry Kissinger: Diplomácia p. 623

²⁰ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 19-26

Megszaporodtak a saigoni kormány tisztviselői ellen elkövetett támadások, de rengeteg tanárt és falufőnököt is meggyilkoltak. A Diem-rezsim szigorította a biztonsági intézkedéseket. 1962-re 41 tartományi főnökből 36 volt katona, de az új intézkedések hatására sem tudták megakadályozni a gerilla-aktivitást a falvakban.²¹ 1960 decemberétől Hanoi elérkezettnek látta az időt, hogy délen megszervezze a Nemzeti Felszabadítási Frontot, más néven Vietkongot, amelynek feladata gyakorlatilag az volt, hogy az összes Diem ellenes erőt tömörítse. A vezető szerepet a Népi Forradalmi Párt és a Felszabadítási Hadsereg látta el, amelyek az utasításokat közvetlenül a hanoi vezétéstől kapták.²²

A Vietkong megszerveződését segítette az is, hogy Diem kemény eszközökkel számolta fel a déli ópium-kereskedelemben is érdekelt különböző fegyveres szektákat (pl. Hoa Hao, Bin Xuyen), amelyeknek tagjai ettől kezdve a gerillák sorait erősítették, valamint nem bánt kesztyűs kézzel a Deltában élő etnikumokkal sem. A Diem ellenesség megteremtette az alapot az amúgy létező észak-déli ellentétek feloldására és egységbe kovácsolódására.

A Vietkong fő ideológiája, a Dau Tanh megfogalmazása Giap tábornok nevéhez fűződik. A Dau Tranh két fő elemből állt, fegyveres harc és politikai harc. A kettőt párhuzamosan, egymást kiegészítve kellett folytatni. A fegyveres harc alapvetően a katonai tevékenység, míg a politikai harc szisztematikus kényszerítő tevékenység volt, amely magánszemélyek és társadalom mobilizációját, megszervezését és motivációját foglalta magába. A Dau Tranh jelentése: a nép mint háborús eszköz, végrehajtása három fázisból állt: az emberek irányítása, fegyverre kovácsolása, majd háborúba küldése. Politikai szempontból a cél a hatalom megszerzése a társadalom destabilizációján keresztül, amihez szervezeti eszközöket használtak. Az egységfront a szervezetek szervezete, a fő eszköz. A győzelem azé, aki a legjobb szervezettséggel rendelkezik, ezt megtartja és legsikeresebben szétbomlaszt másokat. A fegyveres Dau Tranh katonai cselekmény mellett magába foglalt gyilkosságokat, emberrablásokat is. Az erőszak mindig része volt a politikai kontextusnak. A politikai Dau Tranh három programból állt: emberek közötti szervezés, átnevelő (térítő) tevékenység a hadsereg, illetve az állami alkalmazottak soraiban, valamint a Vietkong által ellenőrzött emberek megszervezése. Ez a fajta harc korlátozta az ellenség válaszadási lehetőségét és kedvezőtlen feltételek mellett kényszerítette harcra.²³

Kennedy hivatalba lépésével Washington külpolitikájában újfajta biztonságpolitikai megközelítés született, amely az Eisenhower-féle masszív megtorlás doktrína helyébe a rugalmas válaszadás doktrínáját helyezte. Az új doktrína lényege az volt, hogy a kihívás fajtája szabta meg a rá adandó választ. Erre azért is szükség volt, mert a masszív megtorlás doktrína időközben elvesztette hitelességét. 1961. január 6-án Hruscsov meghirdette a harmadik világ felszabadító mozgalmainak támogatását, ami leginkább a kommunista gerillamozgalmak támogatását jelentette, amire az Egyesült Államoknak szintén választ kellett adnia. A Kennedy által képviselt *New Frontier*²⁴ számára Indokína alkalmas helynek mutatkozott arra, hogy az Egyesült Államok bizonyítsa erejét és akaratát a kommunista terjeszkedés megállítására. Mindezt az elnök nem

²¹ Stanley Karnow: Vietnam a History p. 254-255

²² Stanley Karnow: Vietnam a History p. 256

²³ Spencer C. Tucker: Encyclopedia of the Vietnam War p. 92

²⁴ Kennedy új kül- és belpolitikai irányvonalát foglalta magába.

szimplán fegyveres erők bevetésével, hanem egy vonzó alternatíván — Kennedy szavaival élve — politikai, gazdasági és társadalmi forradalmon keresztül képzelte el, ami gyakorlatilag kimerítette a nemzetépítés fogalmát.²⁵ A kérdés az volt, hogy a konvencionális és európai hadszíntérre készülő amerikai hadsereg, hogyan fog reagálni az új megközelítésre és benne a forradalmi hadviselés elleni speciális hadviselésre.

Az ezzel kapcsolatos teendőket először az NSAM 2-ben (NSAM – National Security Action Memorandum - Nemzetbiztonsági Cselekvési Memorandum) fektették le. Kennedy folyamatosan nyomás alatt tartotta a hadvezetést annak érdekében, hogy az ún. modern hadviselés (counterinsurgency) a hadsereg meghatározó képességévé váljon. A Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságát (Joint Chiefs of Staff) és a sereget is több kritika érte amiatt, hogy a hadviselés ezen területét bagatellizálták. Az 1960-as évek elején két jelentés látott napvilágot a Stilwell report (1961. október 13-án), valamint a Howze Board jelentés (1962. január 28-án). Mindkét jelentés elmarasztalta a hadvezetést amiatt, hogy a különleges hadműveleti egységeknek nem volt önálló parancsnoksága, továbbá azért, mert a hadsereg nem rendelkezett megfelelő doktrínával a nem hagyományos körülmények között vívandó hadviselésre vonatkozóan. Annak ellenére, hogy a javaslatokkal elkezdtek foglalkozni, a sereg továbbra sem képzett katonákat speciálisan a modern hadviselésre.²⁶

Időközben a biztonsági helyzet tovább rosszabbodott Dél-Vietnamban, és egymásnak gyakran szögesen ellentmondó jelentések érkeztek Washingtonba. Annak érdekében, hogy az amerikai kormányzat tisztább képet kapjon több katonai és diplomáciai missziót is indított, ám ezek sem segítették a probléma megoldását, mivel a védelmi minisztérium katonai vezetői és a külügyminisztérium civil diplomatái teljesen más lehetőségeket vázoltak fel. Maxwell Taylor tábornok a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának vezetője és Walt Rostow²⁷ például a Vietkong erősödéséről számolt be, és a dél-vietnami hadsereg megerősítésére, valamint az amerikai csapatok korlátozott bevetésére tettek javaslatot.²⁸ Ezzel szemben az Egyesült Államok indiai nagykövete, John Kenneth Gailbraith arról beszélt, hogy a közel 200.000 főt számláló és korszerű fegyverekkel felszerelt dél-vietnami hadseregnek képesnek kellene lennie arra, hogy a mintegy 17.000 főre rugó Vietkong gerillacsoportokat semlegesítse. Kennedy jóváhagyta a további hadianyag és technika küldését, de a csapatok bevetését egyelőre nem támogatta.

1961. november 23-án létrehozták a vietnami missziót addig koordináló MAAG (Military Assistance Advisory Group) helyébe lépő MACV-t (Military Assistant Command, Vietnam), amelynek feladata a dél-vietnami hadsereg gerillaellenes hadműveleteinek támogatása volt. A név és feladatváltozás egyértelmű jele volt az amerikai katonai szerepvállalás kiterjesztésének és növelésének. Az MACV élére Paul. D Harkins altábornokot nevezték ki, akinek nem volt tapasztalata a modern hadviselésben, viszont közeli kapcsolatban állt Maxwell Taylor tábornokkal. Azzal, hogy Kennedy a posztra nem a speciális hadviseléshez értő, bár alacsonyabb rangú katonákat nevezett ki a (mint pl.: William P. Yarborough, aki az Egyesült Államok Speciális

²⁵ Henry Kissinger: Diplomácia p. 644-645

²⁶ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 41-46

²⁷ Későbbi nemzetbiztonsági tanácsadó (1966-1969).

²⁸ Telegram From the President's Military Representative (Taylor) to the Department of State / October, 25, 1961

Hadviselési Központjának volt a vezetője) a seregnek akart kedvezni, amely nem tűrte el, hogy alacsonyabb beosztású emberek szóljanak bele a „nagyok dolgába”. Harkins kinevezésével viszont teljességgel lehetetlenné vált, hogy a háborút olyan irányba tereljék, ami megfelelt volna a követelményeknek.²⁹ Az amerikai katonai vezetés kemény-vonalassága nagy szerepet játszott abban, hogy az amerikai hadsereg Vietnamban a kezdetektől fogva rossz stratégiát és taktikát alkalmazott.

A hibás amerikai katonai doktrína alapvetően három fázison alapult: az első fázis kiképzésre, reformokra és felderítésre épült volna, ezt követte a második fázis a Vietkong kifüstölése, majd a harmadik fázis, amely a helyi félkatonai szervek, illetve a rendőrség kezébe adta volna a biztonság megteremtését. Ebben a doktrínában nem nagyon kapott szerepet a gerillák elválasztása a falusi emberektől, ami R. K. G Thompson brit gerilla-specialista javaslatában szerepelt. Thompson a falusiak biztonságának megerősítését helyezte előtérbe, és a rendőri fellépésen, valamint a biztonság kiterjesztésén keresztül a parasztok megnyerésére épített a Vietkong hajkurászása helyett.³⁰ Thompson abból az igen egyszerű, ugyanakkor a modern hadviselés taktika alapjának számító tételből indult ki, hogy a gerillákat távol kell tartani a civilektől, ahonnan toborozni tud, valamint be tudja szerezni a szükséges utánpótlást és a kormánycsapatokra vonatkozó információkat.

Thompson javaslata nem a hadsereget helyezte előtérbe, ami nem tetszett a katonai vezetőknek, leginkább azért nem, mert alapvetően hagyományos eszközökkel akarták ezt a típusú konfliktust megvívni. Pedig az első komolyabb hadművelet, amelyet az amerikai katonai szellem jegyében indított a dél-vietnami hadsereg *Operation Sunrise* kódnév alatt (1962 március) nem hozta meg a várt sikert. A hadművelet, amelynek célja a Vietkong ellenőrzés alatt tartott Binh Dinh tartomány megtisztítása lett volna, és a parasztok teljes áttelepítését is magába foglalta, teljes kudarccal végződött. További csapást jelentett az amerikai reményekre, hogy az éppen ekkoriban debütáló stratégiai falu (strategic hamlets) program sem tudott eredményeket produkálni.³¹

A hadműveleti területen érvényesített téves amerikai megközelítés a politika területén is jelen volt. Washington nem értette meg, hogy nem lehet ugyanazokat a demokratikus alapelveket átültetni a gyakorlatba Dél-Vietnam esetében, amelyek működőképesek voltak a nyugati típusú demokrácia esetében. A Saigonnak juttatott segély növelését Washington a reformok bevezetéséhez kötötte egy olyan országban, ahol a pluralista demokráciának nem voltak hagyományai, valamint dúlt a gerillaháború.³² Mindazonáltal volt egy amerikai szervezet Dél-Vietnamban, amely korlátozott erőforrásokkal ugyan, de maréknyi különleges egységekkel igazi sikereket tudott elérni.

²⁹ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 63-65

³⁰ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 65-66

³¹ Stanley Karnow – *Vietnam: A History* p. 272-274

³² Henry Kissinger: *Diplomácia* p. 650

Speciális csapatok a konfliktus korai szakaszában

A CIA által szervezett faluvédelmi program és a helyi lakosok védelmi erővé történő kiképzése meglepően jól alakult. A Japánból átvezényelt speciális egységek karöltve a helyiekkel megkezdték a falvak védelmének kiépítését és a helyiekből verbuvált önkéntes fegyveresek kiképzését. Amikor végeztek néhány faluval, további falvakat vontak be az olajfolt-effektus alapján. A program nagyon sikeres volt, 1962 végére már több száz falut, háromszázezer civilt, és néhány száz négyzetkilométert foglaltak vissza a Vietkongtól. Ezek a civilek jól harcoltak a gerillák ellen és 1962 végére a Kambodzsával határos Darlac tartományt megtisztítottak nyilvánították.³³ A program az ún. CIDG (Civil Irregular Defense Groups – Irreguláris Civil Védelmi Csoportok) név alatt futott.

A CIA sikerei és maga a program azonban nem bizonyult elegendőnek a sereg meggyőzésére, amely saját maga akarta használni speciális egységeit, márpedig nem pacifikációs feladatokra, hanem harci műveletekre Laoszban és Észak-Vietnamban. Taylor tábornok úgy látta, hogy a speciális egységeket rosszul használják Dél-Vietnam területén, ezért, mikor a CIA 1962 júliusában a program sikerességére alapozva további katonákat kért, az NSAM 57-re hivatkozva a speciális egységeket az MACV alá akarta helyeztetni. A CIDG-program végül a védelmi minisztérium alá került és 1963 júliusára a speciális egységeket teljesen kivonták belőle. A következmény tragikus volt, az addig elért eredmények szertefoszlottak, a falvakat a dél-vietnami hadsereg irányítása alá helyezték és csökkentették a számukra juttatandó fegyver mennyiséget. Mivel a dél-vietnami hadsereg vezetői nem foglalkoztak a népesség problémáival, a falvak lakossága fokozatosan elidegenedett. Tovább fokozta a bajt, hogy a speciális egységek által kiképzett falusi embereket bevonták a hadseregbe. Mindez azt eredményezte, hogy a lakosság ettől kezdve távol maradt a háborútól és nem foglalkozott a saigoni kormánnyal, amely megkönnyítette a Vietkong megerősödését.³⁴

A speciális egységeket, valamint a CIDG-programban kiképzett félkatonai egységeket ezt követően határ menti műveletekre és annak ellenőrzésére használták — meglehetősen alacsony határfokkal, csekély létszámukból eredően. A sereg ún. nem hagyományos hadműveletekben akarta azokat bevetni, nem pedig modern hadviselésre. A CIA alkalmazásától eltérő alkalmazásuk mindazonáltal totális kudarc volt, egy ineffektív határellenőrzési programban, távol a lakott területektől, ahol a Vietkong működött és utánpótlásának nagy részét szerezte.³⁵

1963 nyarára a Diem-rezsim korrupszája, valamint a lakosság növekvő elégedetlenségének következtében a dél-vietnami belpolitikai helyzet instabillá vált. Ez némiképp ellentmondott az amerikai hadsereg felső vezetése által festett képnek, amely folyamatosan a Dél-Vietnamban elért eredményekről és a javuló helyzetről számolt be. A rezsim ellen egyre több megmozdulást szerveztek, amihez a vallási intolerancia miatt a buddhista szerzetesek is csatlakoztak. A rendőrség képtelen volt felszámolni a tüntetéseket, amelyek a világsajtóban is nagy visszhangot kaptak. A biztonsági helyzet romlásával párhuzamosan a Vietkong egyre több területet vont az ellenőrzése alá. Washington számára kényelmetlenné vált Diem személye, ezért nem gátolták meg a dél-vietnami hadsereg magas rangú katonái által szervezett puccsot, amely a dél-vietnami

³³ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 69-71

³⁴ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 71-73

³⁵ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 73-75

elnök meggyilkolásával végződött. Washingtonban sokan látták úgy, hogy megszűnt a győzelem útjában álló legfőbb akadály, Kennedy viszont attól tartott, hogy a Diem helyén keletkezett politikai vákuum nem fogja előmozdítani a stabilizációt, valamint bizonyossá vált számára az eddigi politika kudarca is. Éppen ezért november 14-én Vietnammal kapcsolatos utolsó sajtótájékoztatóján arra a kérdésre, hogy mi lesz ezt követően az amerikaiak által követett politikai irányvonal, kifejtette: „*Célunk jelenleg, hogy az amerikaiakat hazahozzuk, és engedjük a dél-vietnámiak számára, hogy mint szabad és független államként tartsák fenn önmagukat*”.³⁶

Az átmeneti időszak és a De Soto hadműveletek

Kennedy halálát követően az elnöki széket elfoglaló Lyndon B. Johnson felkészültebb volt a vietnami szerepre, illetve az áldozatvállalásra. Meg volt győződve arról, hogy a Szovjetunió és Kína hegemoniára törekszik a térségben, és úgy látta, hogy Dél-Vietnám elvesztésével megtörhetik Washington feltartóztatási politikáját. November 24-én üzenetet küldött Henry Cabot Lodge-nak, az Egyesült Államok saigoni nagykövetének, amelynek az volt a lényege, hogy a háború megnyerését nem szociális reformok, hanem katonai akciókon keresztül képzei el. Két nappal később az NSAM 273-ban fogalmazták meg az elnök politikai irányvonalát.³⁷ Az eddigi pénzügyi és katonai támogatás növelése mellett Johnson elfogadta a titkos, CIA támogatta, dél-vietnami katonai akciók indítását Észak-Vietnam ellen.³⁸ Az akcióterv később a 34A Hadműveleti Terv (Operation Plan 34A) néven vált ismertté.³⁹

1964 januárjában a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága vakmerőbb lépésekre tett javaslatot, többek közt légicsapásokat sürgetett Észak-Vietnam, valamint a Ho Si Minh ösvény néven elhíresült utánpótlási vonal ellen, további támogatást a dél-vietnami hadseregnek, és az amerikai erőfeszítések jobb összehangolását.⁴⁰

Diem halálát politikai zűrzavar követte, amelyben egymást váltották a hatalomban a dél-vietnami hadsereg különböző magas rangú katonái. A CIA a Vietkong további térnyeréséről számolt be ebben az időszakban, márciusban McNamara és Taylor tábornok ismét Dél-Vietnamba látogatott, ahol meggyőződhetek arról, hogy a helyzet rosszabbodásáról szóló jelentések egyáltalán nem túlzóak. A látogatást követően született meg McNamara javaslatai nyomán az NSAM 288, amely dél-vietnami hadsereg további 50.000 fővel és jobb katonai eszközökkel történő megerősítését, valamint Észak-Vietnam és a Ho Si Minh ösvény bombázásáról szóló döntést tartalmazta.⁴¹

Az időközben beindult *OPLAN 34-A* hadműveletek keretein belül amerikai felügyelet alatt dél-vietnami kommandók indítottak az Észak-Vietnam területén található szigetek és parti katonai

³⁶ Robert S. McNamara – The Tragedy and Lessons of Vietnam p. 85-86

³⁷ Robert S. McNamara – The Tragedy and Lessons of Vietnam p. 102-103

³⁸ NSAM 273. 1-3. old. // www.lbjlib.utexas.edu/

³⁹ Robert S. McNamara – The Tragedy and Lessons of Vietnam p. 102-103

⁴⁰ Robert S. McNamara – The Tragedy and Lessons of Vietnam p. 107-110.

⁴¹ Memorandum From the Secretary of Defense (McNamara) to the President / March 16, 1964.

létesítmények ellen akciókat.⁴² Az *OPLAN 34-A* mellett került sor az ún. *De Soto* felderítő hadműveletekre, melyekben többek közt U-2-es felderítőgépek, elektronikus felderítő rendszerrel ellátott hajók, tengerészeti és dél-vietnámi kommandós egységek vettek részt. Feladatuk többek közt az ellenséges radarok megtalálása és frekvenciájuknak bemérése, illetve a parti forgalom megfigyelése volt. Ez a program adta az első lehetőséget az amerikai haditengerészetnek, hogy Vietnamban valamiféle katonai tevékenységet folytasson.⁴³ Egy ilyen *De Soto* hadműveletben vett részt az amerikai *Maddox* romboló a Tonkini-öbölben, amikor 1964. augusztus 2-án észak-vietnami járőrhajók támadtak rá. Az ún. Tonkini-incidens szolgáltatta az alapot az Észak-Vietnam ellen indított légitámadásoknak, valamint az Tonkini-határozat⁴⁴ kongresszusi megszavazásának.

A beavatkozás

A Tonkini-incidenst követően az amerikai létesítmények védelmére amerikai csapatokat telepítettek Dél-Vietnamba. A katonák küldésével azonban végképp leomlott az a lélektani határ, amely addig visszatartotta Washington a konfliktusba való mélyebb belegabalyodástól, és jó alapnak szolgált a katonai vezetés számára, hogy vérszemet kapva a háború irányítását saját kézbe vegye. A kérdés csak az volt, hogy a sereg által elképzelt és erőltetett hagyományos felmorzsoló háború kieroportetése mennyire fog sikerülni egy alapvetően nem konvencionális hadszíntéren és környezetben. A hadvezetés koncepciója alapvetően arra épült, hogy Mao Ce-tung leírása alapján azt feltételezték, hogy a gerilla mozgalom a széleskörű, offenzív fegyveres harc fázisába lépett. Nem vették figyelembe sem George W. Ball külügyminiszter-helyettes, sem pedig Robert Johnson szakértő figyelmeztetését, akik arra világítottak rá, hogy az amerikai csapatok megjelenése a harctéren visszakényszeríti a gerillákat a fák közé, ahová nehéz utánuk menni, valamint arra, hogy ezt a típusú földalatti mozgalmat nem lehet szétzúzni szimplán masszív tűzerővel és szofisztikált fegyverrendszerekkel.⁴⁵

A Ia Drang-völgyi csata és következményei

1965. október 7-re az amerikai I. lovassági hadosztályt Vietnam Középső-hegyvidékre telepítették. A Vietnamban lévő amerikai csapatok létszáma elérte a 184.314 főt. November 14-én az I. lovassági hadosztály csapatai összecsaptak az Észak-Vietnamból beszivárgó reguláris

⁴² Information Archive – 1964 Operation Plan 34A Commences / <http://infoarchive.net/>

⁴³ Stanley Karnow – Vietnam: A History p. 379-380

⁴⁴ A Tonkini-határozat felhatalmazta Johnson elnököt arra, hogy bármilyen eszközzel, de védje meg Dél-Vietnamot, és gyakorlatilag az egész háború irányításának a hatáskörét kivonta a Kongresszus ellenőrzése alól és az elnöknek adta át. Szövegét lásd <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=SYZAI>

⁴⁵ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 153-161

erővel a la Drang völgyében, és átütő sikert arattak. A vietnamiak részéről 1200 ember esett el, míg az amerikaiak 200 főt veszítettek. Úgy látszott, hogy a háborút mégiscsak meg lehet vívni és nyerni hagyományos úton. A la Drang-völgyben megnyert csata után a katonai vezetés hallani sem akart másfajta stratégiáról. Engedélyezték nagyobb mennyiségű tank és APC (Armored Personnel Carrier – Páncélozott csapatszállító jármű) Vietnamba telepítését is, melyek később nem bizonyultak használhatónak a terepadottságok miatt.⁴⁶

Az amerikai katonai stratégia központi elemét alkotó „Kutasd fel és pusztítsd el!”⁴⁷ taktika a helikopteres hadviselés előnyeire épített. A katonák a felderítés információira hagyatkozva helikopterre szálltak, majd az ellenséges területen landoltak, ahol felkutatták és megsemmisítették a gerillákat. Ebben a koncepcióban sehol sem szerepelt a lakosság biztonságának szavatolása, amely a modern hadviselés alapkövének számít. A „kutasd fel” taktika hátulütője leginkább az volt, hogy az akciók általában sűrűn lakott területeken kerültek végrehajtásra, és mikor az összecsapások után az amerikaiak lefolytatták az ún. „body count”-ot senki sem számolta a civil halottakat.⁴⁸ Az akciók során rengeteg falut a földdel tettek egyenlővé, amelynek következtében sok ártatlan paraszt veszítette életét. 1966-ban és 1967-ben több nagyobb kutasd fel hadművelet indult, mint az Attleboro (1966. szeptember-november), Cedar Falls (1967. január) és Junction city (1967. február-március), amelyek ugyan hoztak eredményeket, de tartós megoldást nem jelentettek, hiszen mikor az ellenség úgy érezte, hogy túl sok embert veszít, akkor visszavonult. A hadműveletek gyakorlatilag értelmetlenek voltak, mivel az ellenség mindig visszatért a „már megtisztított” területre. Az amerikaiak újra és újra azt vették észre, hogy ismét ugyanazon a területen harcolnak és ugyanolyan indokból, mint azt tették már korábban is.⁴⁹

Ugyanerre a következtetésre jutott Sir Robert Thompson is, aki kritizálta az amerikaiak harci felfogását, mivel ezzel a módszerrel szerintem nem lehetett elvágni a Vietkongot a lakosságtól, ahonnan az utánpótlását szerezte. Azzal, hogy a katonák beszálltak a helikopterbe, majd kiugrottak és harcoltak, aztán visszarepültek a bázisra, nem lehetett sem közvetlen kapcsolatot teremteni a lakossággal, sem pedig megvédeni őket a gerilláktól.⁵⁰

Combined Action Platoons (CAPs): a tengerészgyalogság koncepciója

A tengerészgyalogság kézikönyvében a kis háborúk megnyeréséhez alapvetően a lakosság szimpátiájának kivívását, illetve a lakosság megvédését jelölték meg követendő célként. A Thanh My Trung falu térségében állomásozó amerikai tengerészgyalogosok vezetője Capt. Jim Cooper, annak érdekében, hogy a lakosságot megvédje a Vietkongtól, a helikopteres kutasd fel műveletek helyett a csapatait betelepítette a faluba. A tengerészgyalogosok mellett növelte a paramilitáris ún. Popular forces (PF) milícia létszámát is nagyobb felelősséget adva neki a

⁴⁶ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 168-171

⁴⁷ “Seek and Destroy!”

⁴⁸ Marilyn B. Young – *The Vietnam Wars* p. 163

⁴⁹ Stanley Karnow – *Vietnam: A History* p. 483

⁵⁰ Andrew F. Krepinevich: *The Army and Vietnam* p. 170-172

lakosságnak a védelemben, illetve a gerillák elűzésében. Az így létrehozott Közös Harci Szakaszok (Combined Action Platoons) 15 tengerészgyalogosból és 34 milicistából állt. A taktika igen hatékonynak bizonyult a Vietkong infrastruktúrájának és bázisainak felszámolásában.⁵¹

A tengerészgyalogosok indítottak egy másik programot is a Golden Fleece-t, amelynek az volt a lényege, hogy az aratási szezonban frekvenciát több tengerészgyalogos őrzőjáratok fordultak meg a falvakban. A program által a parasztnak tudtak aratni, betakarítani és akár eladni is, mindenfajta a gerilláknak fizetett adózás nélkül. A Vietkong megpróbálta rávenni a parasztnak, hogy hagyják a termést elrohadni, de mihelyst a parasztnak megbizonyosodtak róla, hogy a tengerészgyalogos megvédi őket, ellenálltak a nyomásnak. Az első ilyen program 1965 őszén indult, és 870.000 font termést tudtak a parasztnak részére megmenteni a rekvirálástól, ami a gerillák szükségletének 90%-át fedezte volna.⁵² A hagyományos olajfolt taktikájára építve a tengerészgyalogos kísérlete sikeres volt, és még sikeresebb lehetett volna, ha nagyobb támogatást kapnak a katonai vezetésről.

Gerilla elleni hadműveletek: hibás koncepciók, vívmányok és problémák

Bár a dél-vietnami belpolitikai helyzetet Nguyen Cao Ky légi marsall és Nguyen Van Thieu tábornok hatalomra kerülésével sikerült viszonylag stabilizálni, a kormányzat a korrupciója és csekély társadalmi bázisa miatt, nem rendelkezett támogatottsággal. A rendszer zászlajára tűzött nacionalizmus az amerikai jelenlét miatt hiteltelen volt, és inkább jellemezte az északi kommunistákat, mint a déli áldemokratikus rendszert. A háború hirtelen és gyors amerikanizálásával a dél-vietnamiak szerepe saját függetlenségük megőrzésében marginálissá vált, ez által a kormányzat sem tudott eredményeket felmutatni, különösképp annak fényében, hogy a fejlesztésekre szánt amerikai pénzek, amelyek az emberek megnyerését szolgálták volna, elvesztek a bürokrácia korrupciója miatt.

Az amerikaiak, ellentétben a koreai háborúban alkalmazott sikeres sémával, Vietnamban nem hoztak létre közös parancsnokságot amerikai vezetés alatt, tehát nem vonták össze az amerikai és a dél-vietnami hadsereget. A leginkább hangoztatott érv e döntés mellett az volt, hogy el akarták kerülni, hogy gyarmatosító utóérzete legyen a jelenlétüknek. Más kérdés az, hogy évi 21 milliárd dollár, valamint félmillió amerikai katona mellett mitől féltették a dél-vietnami szuverenitást. A sereg az előző két háború tapasztalatai alapján a masszív tűzerőben bízott, ami azt jelentette, hogy a gyalogos egységek első harcérintkezése után a gerillákat a légierő, valamint a tüzérség semmisítette meg. A tűzerő használata azt a célt is szolgálta, hogy lehetőleg csökkentsék az amerikai veszteségeket, csak hogy ezzel nem nagyon kímélték a civil lakosságot sem. Sokszor, ha a Vietkong egy faluba befészkelte magát az egyet jelentett a település teljes lerombolásával, ami persze hatékony Amerika ellenes propagandának is bizonyult. Ez a fajta hozzáállás nem volt megfelelő ahhoz, hogy a gerillákat távol tartsák az utánpótlásának számító lakosságtól. A folyamatos bevetések és összecsapások nyomán Dél-Vietnam fölött hajtották

⁵¹ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 172-174

⁵² Major Frank D. Pelli, USMC - Insurgency, Counterinsurgency, And The Marines In Vietnam <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1990/PFD.htm>

vége a légitámadások körülbelül 75%-át. Észak-Vietnamot a háború idején az amerikai légierő fele ennyire támadta. A bombázás rengeteg civil áldozatot szedett, ami előbb vagy utóbb menekültáradatot eredményezett azokról a területekről, ahol frekvenciáltabbak voltak az összecsapások az amerikai csapatok és a Vietkong között. Egyes elbeszélések szerint ez illeszkedett a stratégiába Mao klasszikus hal és tenger hasonlata alapján, a lakosság jelképezete tengert ki kellett szárítani ahhoz, hogy a halat jelképező gerillák ne tudjanak úszni benne. Ezzel kvázi a lakosságot elvonták a felkelőktől, ami egyfajta sajátos értelmezése volt a lakosság központú modern hadviselésnek.⁵³

Ironikus módon az amerikai bombák és lövedékek komoly vesztségeket okoztak az amerikai csapatoknak is. A tüzérségi lövedékek 2%-a, valamint a B-52-es bombák 5%-a nem robbant fel ideális „booby trap”⁵⁴ eszközt szolgáltatva. Csak 1966-ban 27.000 tonna lövedék, illetve fel nem robbant bomba állt a Vietkong rendelkezésére, és még ugyanebben az évben több mint 1000 amerikai katona halálát okozták velük.⁵⁵

A modern hadviselés sikerességének egyik elengedhetetlen feltétele, hogy a katonák ismerjék a hely sajátosságait, kultúráját és terepadottságát. Egy amerikai katona 12 hónapig szolgált Vietnamban, ami nem volt elegendő idő arra, hogy a fentebb felsorolt kritériumokkal rendelkezzen, nem beszélve arról, hogy a tisztek 6 hónapos rotáció alapján szolgáltak, amely kevés időt és lehetőséget teremtett ahhoz, hogy az alattuk szolgáló csapatokkal összeszokjanak. Bár az amerikai hadsereg kilenc évet töltött Vietnamban, a légénység szempontjából ez kilencszer egy év volt. Ezt a fajta rotációt a sereg a veszteségek és a harci morál kimerülésének elkerülésével indokolta, ugyanakkor alkalmatlan volt a modern hadviselés alapjainak biztosítására. Nem javította a helyzetet az sem, hogy a fontos szereppel bíró tanácsadó feladatok nem voltak vonzóak a tisztek számára, akik a harcmezőn elért teljesítményüktől várták az előrelépés lehetőségét. Így a tanácsadók a háború kezdeti szakaszában már nem a legjobbak közül kerültek ki, ami megnehezítette a dél-vietnami sereg felkészítését és kiképzését is.⁵⁶

Mivel a sereg a konfliktusban való megjelenésének az elején a nagyegységes harcokra fókuszált, nem tudott elegendő erőt biztosítani az ún. második háborúra a forradalmi hadviselés elleni hadműveletekre. Ennek fényében ugyan nem tudták garantálni a lakosság biztonságát a Vietkongtól, de sikerült megmenteniük a dél-vietnami hadsereget az azonnali összeomlástól. A kezdeti projektek, mint a stratégiai falu program nem voltak megfelelőek, viszont a kérdés fokozatosan nagyobb hangsúlyt kapott különösen annak fényében, hogy McNamara egyre inkább meg akarta szabni a csapatküldés plafonját és több energiát akart fordítani a pacifikációs programokra. A kérdésben áttörést a Manilában tartott konferencia hozott 1966 októberében, amely 1967. május 9-i NSAM 362-ben öltött testet.

Az elnök a pacifikációs program végrehajtásával Robert Komert bízta meg, aki Westmoreland tábornokkal együttműködve kapott a nagyobb és több támogatást. A program kivitelezésére

⁵³ Matthew Adam Kocher, Thomas B. Pepinsky, Thomas B. Pepinsky - Bombing as an instrument of counterinsurgency in the Vietnam War 12-13 <http://iserp.columbia.edu/files/iserp/Kocher-Bombing%20as%20an%20Instrument%20of%20Counterinsurgency.pdf>

⁵⁴ A Vietkong által elhelyezett különböző csapdák

⁵⁵ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 203

⁵⁶ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 205-210

hozták létre a civil-katonai hibrid irodát a CORDS-t (Civil Operations and Revolutionary Development Support). A CORDS tartományi és kerületi szinten vette át az irányítást, és gyakorlatilag az összes olyan pacifikációs program fölött rendelkezett, amely segíthette az új élet megteremtését és a kormány támogatásának megszerzését a falvakban.⁵⁷

A CORDS létrejöttével nagyobb szerepet kaptak a tartományokban jelenlévő tartományi milíciák, valamint a regionális és népi félkatonai egységek. A tartományok élén álló tartományi főnökök, akik általában a dél-vietnami hadsereg ezredes rangú katonái voltak, munkáját amerikai katonai, valamint civil tanácsadók segítették, akik ellenőrizték és segítették a pacifikációs programok kidolgozását és végrehajtását. 1969-re 7601 tanácsadó dolgozott a programban, akik közül 6464 jött a hadsereg kötelékéből. 1966 és 1970 között a programra fordított támogatás összege 582 millió dollárról 1,5 milliárd dollárra nőtt. Ez lehetővé tette a rendőri egységek számának megduplázását, valamint a félkatonai egységek létszámának több mint 500.000 főre való növelését.⁵⁸

A félkatonai egységek képzésére hozták létre az amerikaiak az ún. Mobil Tanácsadó Csapatokat (MAT – Mobile Advisory Teams), amelyek segítettek a kisegységes harcászat elsajátításában. A paramilitáris egységek fenntartása olcsó volt, és igen hatékornak bizonyult. Sikereségét az is bizonyítja, hogy a Vietkong mindent megtett a félkatonai egységek rendszerének szétrombolásáért, azonban a sereg nem fordított elég figyelmet rájuk.⁵⁹

Óriási problémát jelentett, hogy a „kutasd fel” hadműveletek hatalmas mennyiségű menekültet teremtettek, akiket más tartományokban kellett elszállásolni, és nem igazán lehetett őket letelepíteni. Ez éppenséggel nem növelte az amerikai hadsereg népszerűségét. A menekültek otthonai teljesen elpusztultak a harcokban, amit rendszerint követett a dél-vietnami hadsereg növényirtó permetezése, hogy a termés ne juthasson a Vietkong kezére. A sereg egy-egy nagyobb „kutasd fel” művelet során több mint ezer tűzérési lövedéket használt egy gerilla megölésére, nem beszélve az irdatlan mennyiségű bombáról és napalmról. Bár a body count bizonyos esetekben jó eredményeket hozott a sereg ennek ellenére képtelen volt bizonyos területeket végelegesen pacifikálni, így a csapatok távozása után a Vietkong ismét elkezdte kiépíteni hálózatát, immár az amerikaiakkal nem rokonszenvező, még megmaradt, de földönfutóvá tett lakosság körében.⁶⁰

A Vietnamban végrehajtott fokozatos eskaláció és annak eredménytelensége, valamint az Egyesült Államokban a polgárjogi mozgalmakból származó heves háborúellenes mozgalmak 1967 végére elerodáltak a Johnson adminisztráció támogatottságát. Észak-Vietnam nyitása az amerikai fiatalok felé, valamint a sajtó beengedése nem csak a bombázások által sújtott területekre, de a Dél-Vietnamban dúló harcokra, azt eredményezte, hogy Hanoi megnyerte Washingtonnal szemben a propagandaháborút. Először a történelem folyamán a technológiai fejlődésnek köszönhetően a média képes volt közvetíteni a háború borzalmait és

⁵⁷ Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future 14 <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>

⁵⁸ Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future 15-17 <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>

⁵⁹ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 221

⁶⁰ Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 225

hiábavalóságát az amerikai családok felé. Ebben a helyzetben elemi csapás volt a kormányzat politikájára nézve az 1968 elején a gerillák által végrehajtott Tet offenzíva.

A Tet offenzíva és utóhatása

Annak ellenére, hogy az amerikai hadvezetés tudta, hogy támadás volt előkészületben, mégis meglepetésként érte annak nagysága és szervezettsége. Az 1968. január 31-én indított Tet offenzíva alatt a Vietkong több nagyvárosba, köztük Saigonban és Huéba is betört, és néhány tartományi fővárost is ideiglenesen ellenőrzés alá vont. A küzdelemben 37.000 gerilla esett el és 6000 esett fogsága, az amerikai hadsereg egyértelmű győzelemként értékelte az összecsapást, amelyben a legnagyobb veszteséget a gerilla infrastruktúra és a káderek szenvedték el.⁶¹ A Tet offenzíva hasonlatosan a Dien Bien Phunál vívott ütközethez, nem katonai szempontból volt jelentős. A Vietkong vereséget szenvedett, azonban az offenzíva politikai jelentősége óriási volt, hiszen rávilágított arra, hogy a háborúban az amerikaiak nem tudtak kézzel fogható eredményeket elérni, és a politikai vezetés számára nyilvánvalóvá vált, hogy az eddigi koncepció nem hozhatja meg a várt eredményt.

A Tet offenzíva vége felé a sereg úgy ítélte meg, hogy a stratégia bevált, és több emberrel ki lehet talán vívni a győzelmet. A Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága a már Vietnamban lévő több mint félmillió katona mellé további 200.000 katonát akart kérni. Csakhogy a civil vezetést megdöbbenette a Tet offenzíva és kételkedtek abban, hogy a felőrlő háború meghozza majd az eredményt, ami persze komoly vitákat váltott ki az adminisztráción belül.

Az új védelmi miniszter helyettes, Paul Wranke a csapatbővítés ellen volt, ami a tartalékosok behívásával, valamint a háború teljes amerikanizálásával járt volna, márpedig ő több szerepet akart adni a vietnamiaknak. Javaslata lényege az volt, hogy az amerikai csapatokat vonják vissza a lakottabb tengerparti területekre, hogy ott biztosítsák a civil lakosság védelmét. Clark Clifford védelmi miniszternek tetszett az elképzelés, nem úgy a vezérkari főnököknek. Mivel a sereg nem tudta egyértelműen kijelenteni azt, hogy a csapatok küldésével a háború megnyerhető, Clifford nem támogatta a csapatküldésre vonatkozó igényeket.⁶²

Az adminisztráción belüli nézeteltérések felerősödésével egy időben, politikai téren is gondok keletkeztek. Johnson elnök csak nagy nehézségek árán tudta maga mögé utasítani a demokrata elnökjelöltségre aspiráló Eugene McCarthyt, és Robert Kennedy is bejelentette indulását a jelöltségért, nem beszélve arról, hogy a Tet offenzíva eredményeként a szenátus megszavazta a kormány vietnami politikájának a felülvizsgálatát is.

1968. július 1-én Westmoreland tábornokot Creighton Abrams tábornok váltotta az amerikai misszió élén. Vele a háború folytatásában is változás következett be, és a nagy kutasd fel hadműveletek helyett a kis csapatokkal végrehajtott éjszakai rajtaütések és őrzáratok, valamint a lakosság biztonságának javítására koncentráltak. Washington azt is elhatározta, hogy a háborút vietnamizálni kell, így döntöttek a dél-vietnami hadsereg létszámának növeléséről is.

⁶¹ Stnaley Karnow: Vietnam a Histroy p. 547

⁶² Andrew F. Krepinevich: The Army and Vietnam p. 250

A Főnix program és a háború vége

Az 1968-as elnökválasztást megnyerő Richard M. Nixon által beígért és beindított amerikai csapatkivonások, valamint a háború vietnamizálásának tükrében szükség volt egy olyan típusú forradalmi hadviselés elleni hadművelet beindítására, amely képes arra, hogy szétzördelje a Vietkong infrastruktúráját, valamint mozgásteret biztosítson a saigoni kormánzatnak. A gerilla infrastruktúra szétrombolásának szerepe tradicionálisan általában a rendőrséget illeti meg, azonban Vietnamban a rendőrség erre rosszul felszereltsége és korruptsága következtében képtelen volt.

A CORDS által beindított Főnix-program a Vietkong infrastruktúra felszámolását célozta meg amerikai tanácsadók segítségével és a helyi milíciák bevetésével. A CORDS mintája alapján a programban itt is részt vettek a tartományi főnökök és a hivatalnokok, akiknek korruptsága azonban rányomta a bélyegét a folyamatokra. Ettől függetlenül a Főnix igen jó eredményeket hozott a káderek és a Vietkong kiiktatásában. 1968 és 1972 között a program 81.740 gerillát semlegesített, 26.369 embert ölt meg — emiatt a Főnixet egyfajta hóhér programnak is nevezték, attól függetlenül, hogy az összes kiiktatott gerillának csak egyharmadát likvidálták a harcokban.⁶³ A Főnix sikere nagyrészt a Provincial Reconnaissance Unit-ok (PRU - Tartományi felderítő csoportok) hatékonyságának volt köszönhető. A PRU-k tagjai a tartományok lakosságából kerültek ki, ami kitűnő hely és terepismeretet biztosított számukra. A lakossággal való kapcsolattartásuk miatt pontos információval rendelkeztek a Vietkong struktúráról és a káderekről, ami megkönnyítette számukra a gerillák kiiktatását. A Főnix veszélyességére jellemző, hogy voltak olyan területek, ahol teljesen megszűnt a Vietkong aktivitás, és sikerült felszámolni az infrastruktúrát is.⁶⁴

A washingtoni adminisztráció a Főnix-program mellett még egy olyan hadműveleti lépést tett, amellyel megpróbálta a Dél-Vietnamban lévő gerillamozgalmat elfojtani. Az észak-vietnami csapatok által Laoszban és Kambodzsában kiépített utánpótlási útvonal, valamint támaszpontok nélkül a Vietkong nem tudott volna ténylegesen létezni, éppen ezért 1970. április 30-án amerikai és dél-vietnami csapatok nyomultak be Kambodzsa területére. A hadművelet lényege az volt, hogy a határ mentén lévő észak-vietnami és Vietkong-támaszpontokat felszámolják, és ezáltal mérjenek csapást a gerillamozgalomra, megkönnyítve a háború vietnamizációját.⁶⁵

A kambodzsai hadművelethez hasonló elgondolással akarták a Laoszban létező vietnami utánpótlási vonalakat, valamint támaszpontokat felszámolni, azonban a kambodzsai „kaland” kapcsán elfogadott kongresszusi határozat⁶⁶ megtiltotta, hogy ebben a hadműveletben amerikai csapatok is részt vehessenek. A feladat elvégzése a dél-vietnami hadseregére várt. A Lam Son 719

⁶³ Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future p. 20-21 <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>

⁶⁴ Col. Andrew R. Finlayson: Retrospective on Counterinsurgency Operations p. 10 <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol51no2/a-retrospective-on-counterinsurgency-operations.html>

⁶⁵ George C. Herring. America's longest war p. 260-261

⁶⁶ Cooper és Church szenátorok által megszavaztatott határozat, amelyet 1970 decemberében fogadtak el.

fedőnév alatt 1971. február 8-án elindított hadművelet, amely egyben a vietnamizálás főpróbája is volt, a média színe előtt kudarccal végződött.⁶⁷

A béketárgyalások megkezdésével és a csapatkivonások felgyorsulásával a pacifikációs hadműveletek annak ellenére, hogy tudtak eredményeket felmutatni, lényegesen nem tudták javítani az amerikaiak tárgyalási pozíciót. Nixon helyesen következtette ki azt, hogy az általa hirdetett „béke becsülettel” eléréséhez szükség lesz arra is, hogy a Hanoi mögött álló kommunista nagyhatalmakkal külön megállapodást kössön. Az összekapcsolás (linkage) elméletként az Egyesült Államok Pekinggel és Moszkvával való kapcsolatának javítását attól tette függővé, hogy nyomást gyakoroljanak Hanoi-ra a háború mielőbbi, lehetőleg Washington részéről a legkevesebb tekintélyvesztéssel történő befejezéséért. E sikeres külpolitikai lavírozás eredményeként jött létre a sanghaji kommuniké⁶⁸, valamint az 1972-es első SALT-szerződés⁶⁹, amely megalapozta a hetvenes évek végéig tartó *détente*, avagy az enyhülési folyamatokat. A külpolitikai siker meghozta Washington számára azt az eszközt, amellyel feltehetette a pontot a modern hadviselésre, miszerint sikerrel vont be a háború lezárását segítő folyamatokba két olyan külső faktort, amelynek közreműködése meghatározó volt a gerilla mozgalom fenntartásában. Mivel Hanoi érezte, hogy a „nagy testvérek” nem kívánják tovább élezni az indokínai helyzetet, megpróbálta gyorsabban eldönteni a háborút, de az 1972-es offenzívát még sikerült a dél-vietnami hadseregnek jelentős és hathatós amerikai segítséggel visszavernie. Nixon újraválasztásának hírére, valamint az 1972-es karácsonyi bombázás hatására Észak-Vietnam vezetői végül 1973. január 27-én megkötötték békéjüket az Egyesült Államokkal.⁷⁰

Az amerikai csapatkivonás befejeződött, de Washington továbbra is igyekezett garantálni Dél-Vietnam szuverenitását, habár ez a Kongresszus és az amerikai nemzet ellenállása miatt illúzióknak bizonyult. A Watergate-botrány kipattanásával és Nixon lemondásával az Egyesült Államok figyelme végleg elfordult Indokínától, így nem csoda, hogy Hanoi egy sikeres offenzívát követően 1975. április 30-án egyesíteni tudta a két országrészt, véget vetve egy 30 éve húzódó véres konfliktusnak.

Irodalomjegyzék

Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future - <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>

Daniel Marston, Carter Malkasian – Counterinsurgency in modern warfare. Osprey Publishing Ltd., 2008

⁶⁷ Bernard C. Nalty – The Vietnam War p. 248-255

⁶⁸ 1972. január 21. A sanghaji kommuniké legfontosabb pontja, hogy sem az Egyesült Államok sem pedig Kína nem törekszik Délkelet-Ázsiában hegemoniára, és ellenzik más országok, vagy országok csoportjainak ez irányú törekvéseit.

⁶⁹ A szerződést 1972. május 26-án írták alá Moszkvában. Szövegét lásd - <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=GKLEER>

⁷⁰ A párizsi béke-megállapodás szövegét lásd - <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=WDRPRR>

- Finlayson, Andrew R.: Retrospective on Counterinsurgency Operations
<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol51no2/a-retrospective-on-counterinsurgency-operations.html>
- Herring, George C. - America's Longest War: The United States and Vietnam, 1950-1975.
 McGraw-Hill, INC. New York 1996
- Karnow, Stanley – Vietnam: A History. Penguin Books, New York 1997
- Kissinger, Henry – Diplomácia. Panem-Grafo, Budapest 1998
- Krepinevich, Andrew F. – The Army and Vietnam. The John Hopkins University Press, 1986
- Mao Tse-tung: On Guerrilla Warfare
<http://www.usmc.mil/news/publications/Documents/FMFRP%2012-18%20%20Mao%20Tse-tung%20on%20Guerrilla%20Warfare.pdf>
- Matthew Adam Kocher, Thomas B. Pepinsky, Thomas B. Pepinsky - Bombing as an instrument of counterinsurgency in the Vietnam War
<http://iserp.columbia.edu/files/iserp/KocherBombing%20as%20an%20Instrument%20of%20Counterinsurgency.pdf>
- McNamara, Robert S. – In Retrospect: The Tragedy and Lessons of Vietnam. Times Books, New York 1995
- Merritt, Dennis I. – Understanding Revolutionary Warfare
<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1990/MDI.htm>
- Nalty, Bernard C. – The Vietnam War. Salamander Books Ltd, London 1998
- Pelli, Frank, Major D. USMC - Insurgency, Counterinsurgency, And The Marines In Vietnam
<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1990/PFD.htm>
- Senkiewicz, Marian – Az indokínai háború 1945-1975. Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1982
- Tanham, George F.– Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong. Praeger Security International, 2006
- Trinquier, Roger – Modern Warfare – A French View of Counterinsurgency. Praeger Security International 2006
- Tucker, Spencer C. – The Encyclopedia of the Vietnam War – A political, social and military history. Oxford University Press, New York 2001
- Young, Marilyn B. – The Vietnam Wars 1945-1990. HarperPerennial, New York 1991
- Information Archive – 1964 Operation Plan 34A Commences - <http://infoarchive.net>
- Memorandum From the Secretary of Defense (McNamara) to the President / March 16, 1964. - Foreign Relations of the United States 1961-1972 - www.state.gov
- NSAM 273. - www.lbjlib.utexas.edu
- Telegram From the President's Military Representative (Taylor) to the Department of State / October, 25, 1961 - Foreign Relations of the United States 1961-1972 - www.state.gov